

De Jood Paulus ★★★★★

In dit deeltje uit de Toer Reeks geven vijf auteurs, al- len actief binnen de dialoog tussen jodendom en chris- tendom, de laatste inzichten weer op het terrein van de Paulusinterpretatie. Voor mij bevatte dit gespreks- boekje veel eyeopeners. Er komt een Paulus in naar voren die vooral bezig was verbindingen te leggen tussen Joden en niet-Joden. Hij wilde de scheids- lijn opheffen door voor allebei een ei- gen plek te bepleiten. De Joden bleven de Tora en de verzoening op Grote Ver- zoendag houden. De niet-Joden konden door het geloof van Jezus (niet: in Jezus) een kortere sluiproute gebruiken. Van Jo- den werd gevraagd te erkennen dat het visioen van Jesaja, namelijk dat alle vol- ken in de leer zouden gaan bij de God van Israël, in Jezus werkelijkheid was gewor- den. Een erkenning die belangrijke rabbijnen de afgelo- pen jaren daadwerkelijk hebben gegeven. Het boekje is niet overal even gemakkelijk te lezen, maar heeft veel te bieden. *Aarnoud van der Deijl*

Eeuwout van der Linden (red.), Een Jood, geraakt door Jezus. Paulus radicaal opnieuw, Boekencentrum: Utrecht 2017, 88 p. € 8,90

Het humanisme van Martin Buber ★★★★★

Witvliet neemt de lezer mee in wat hij waardevol vindt bij Buber. Hij combineert de biografie van Martin Buber met zijn gedachtegoed, geworteld in het chassidisme en de haska- la. Beide stromingen zijn joods: binnen de haskala willen westers georiënteerde joodse intellectuelen het traditio- nele jodendom verzoenen met de idealen van de verlich- ting. Het chassidisme is een joodse mystieke vernieu- wingsbeweging uit Oost-Europa.

Het begrip dialoog, bij uitstek bekend in zijn 'ik-jij-den- ken', zet Buber ook in als het gaat om deze twee stro- mingen die op het eerste gezicht elkaar tegenspreken.

Essentieel voor het mens-zijn is relatie: ik en jij.

In relatie wordt een mens 'mens' en 'menswaardig'. Allerlei relationele be- grippen zoals liefde en vertrouwen zijn onbetaalbaar, letterlijk gratis, deze be- palen de kwaliteit van leven.

Witvliet is een begenadigd schrijver. Zijn enthousiasme heeft hij goed over- gebracht; het boek is een uitnodiging om Buber weer ter hand te nemen.

Alida Groeneveld

Theo Witvliet, Kwaliteit van leven. Het hu- manisme van Martin Buber. Skandalon: Vught 2017, 160 p. € 19,95

BEATRICE DE GRAAF